

SPIS TREŚCI

[Wprowadzenie]	14
--------------------------	----

LOGIKA

Wskazanie celu logiki i jej użyteczności	19
Początek logiki i objaśnień tego, co określa się jako „proste” w nazwach i pojęciach	21
Objaśnienie nazw ogólnych i jednostkowych	21
Pojęcia ogólne istotne i przypadkowe	22
Objaśnienie pojęć: rodzaj, gatunek, różnica, cechy przypadkowe jednostkowe i przypadkowe ogólne	24
Objaśnienie sposobów definiowania i formułowania opisu	27
Objaśnienie znaczenia nazwy, czasownika i partykuły	28
Wyjaśnienie, czym jest zdanie	30
Ustalenie rodzajów zdań	30
Badanie zdania oznajmującego, twierdzącego i przeczącego, ogólności, szczególności i tego wszystkiego, co się z tym wiąże	31
Analiza zdań warunkowych koniunktywnych i dysjunktywnych według metody stosowanej przy badaniu zdań oznajmujących	35
Badanie sądów sprzecznych	38
Objaśnienie konwersji	40
Znajomość sylogizmu	41
Objaśnienie sylogizmu demonstratywnego	42
Objaśnienie sylogizmu pierwszej figury	43
Sylogizmy drugiej figury	44

Spis treści

Sylogizmy trzeciej figury	46
Sylogizm hipotetyczny złożony ze zdań warunkowych koniunktywnych	47
Sylogizmy hipotetyczne złożone ze zdań dysjunktywnych	48
Sylogizmy złożone	49
Sylogizm przez sprowadzenie do absurdu	51
Objaśnienie rozumowania indukcyjnego	52
Objaśnienie rozumowania przez analogię	53
Metoda dialektyków dowodzenia nieobecnego przez obecne	53
Objaśnienie formy i materii sylogizmu	57
Opis odmian pierwszych przesłanek w sylogizmach	57
Wykrywanie miejsc tych przesłanek	63
Dalszy ciąg objaśnień sylogizmu demonstratywnego	65
Teorematy nauk demonstratywnych	65
Objaśnienie nazwy „istotny” używanej w przesłankach demonstratywnych	66
Rodzaje zasad dowodzenia i tego, co jest w nich orzecznikiem	68
Objaśnienie reguł rozumowania dedukcyjnego	69
Badanie różnych pytań naukowych	71
Rady zabezpieczające przed sofizmatami	72

METAFIZYKA

O ilości nauk filozoficznych	77
Odkrywanie przedmiotów wspomnianych trzech działów nauk teoretycznych, aż do wykrycia przedmiotu nauki wyższej	79
Objaśnienie stanu bytu i występowanie jego w wielu rzeczach. Wprowadzenie do wykładu o substancji	81
Badanie stanu tej substancji, która jest ciałem (po arabsku <i>dżism</i>)	82
Wykazanie fałszywości pierwszej teorii z wymienionych wyżej trzech	85
Wykazanie fałszywości drugiej teorii	85
Wyniki badań nad poznaniem stanu ciała	90
Dowód, że materia ciał nie jest wolna od formy i że poprzez nią się realizuje	90
Objaśnienie stanu przypadłości	93

Spis treści

Objaśnienie stanu ilości i jakości jako przypadłości	94
Jaki jest stosunek bytu do tych dziesięciu kategorii	98
Znajomość stanu istoty ogółu i szczegółu	100
Badanie stanu jedności i wielości oraz tego wszystkiego, co się z tym wiąże	104
Badanie stanu, który jest pierwszeństwem i następstwem	107
Badanie stanu przyczyny i skutku	108
Badanie stanu celowości poprzedzającego i następującego i celowości przyczyn szczególnych	112
Badanie stanu potencji i aktu	113
Przedstawienie stanu istnienia tego, co konieczne i tego, co możliwe	116
O tym, że byt konieczny nie ma z żadną rzeczą związku istotnego	117
O stanie bytu możliwego	118
O tym, że w bycie koniecznym nie może być wielości	122
O tym, że dwie rzeczy nie mogą mieć atrybutów bytu koniecznego	123
Dowodzenie, iż byt konieczny nie podlega zmianom i jest konieczny pod każdym względem	124
Dowodzenie, że istota bytu koniecznego nie może być czymś innym od jego istnienia	124
Dowodzenie, że byt konieczny nie jest ani substancją, ani przypadłością	125
Wykazanie, jak byt konieczny może mieć liczne przypadłości, mimo iż w jego istocie nie występuje wielość	126
O tym, że byt konieczny jest rzeczywiście jeden i że wszystkie rzeczy biorą swój byt od niego	127
O tym, że byt konieczny jest wieczny i że wszystkie rzeczy zostały stworzone	128
Badanie tezy mówiącej, że byt konieczny należy czynić zrozumiałym za pomocą wiedzy o bycie koniecznym	129
O tym, że byt konieczny ma poznanie rzeczy wielorakich bez występowania tej mnogości w jego istocie	130
O poznawalności możliwego przez podmiot poznania	132
O tym, jak byt konieczny powinien znać rzeczy zmienne, aby samemu nie poddawać się zmianom	133
Poznanie znaczenia woli bytu koniecznego.	135
Badanie stanu potencjalnego bytu koniecznego	138

Spis treści

Badanie mądrości bytu koniecznego	140
Badanie szczodrości bytu koniecznego	141
Badanie tego, że dobro najwyższe, największe szczęście i pomyślność są związane z bytem koniecznym, choć większość ludzi wyobraża sobie, że inne rzeczy są bardziej przyjemne	141
Dokończenie rozważań na ten temat	146
Badanie sposobu, w jaki rzeczy wyłaniają się z bytu koniecznego	147
Badanie stanów możliwości rzeczy i różnorodności rzeczy, które wywodzą się z Pierwszego bytu	149
Badanie możliwości bytów pod względem doskonałości i niedoskonałości	150
Badanie możliwości bytów ze względu na dobro i zło	151
Badanie stanu ciał; jak mogą istnieć, jeśli są złożone?	152
O tym, co ciałom wchodzącym w złożenia potrzebne jest do tego, aby były takie, jakie są, i o ich stanie	153
Badanie różnorodności stanu, dzięki czemu owe kierunki mogą być różne	154
Badanie tego, że ciała proste podlegające złożeniom muszą mieć naturę, która by je poruszała, i że ich ruch musi być prostoliniowy	156
Badanie tego, jaki powinien być ruch innego ciała, które jest pierwsze, jak on może się odbywać i czy źródło ruchu powinno być z natury, czy woli	160
O tym, że źródło ruchu nie jest bytem rozumowym i niezmiennym, oraz o nieznanym statusie obecnego, przeszłego i przyszłego	161
O stanie ciała, które nie poddaje się przemianom, powstawaniu i rozkładowi, oraz takiego, które ulega przemianom, powstawaniu i rozkładowi	162
O tym, że temu, co odnawia się lub zmienia, konieczne są nieskończone przyczyny. Badanie stanu możliwości tych przyczyn	164
Badanie następującego problemu: w jaki sposób udowodnić, iż przyczyną tego jest ruch?	165

Spis treści

O przyczynie ruchu kołowego, który może być ciągły dla pierwszego ciała prostego, nie ze względu na istnienie niższych ciał, które są pod nim	166
O tym, że cel wynikający z tego ruchu i wybór tego ruchu są stanem rozumowym wyższym, a nie niższym (inne ujęcie zagadnienia)	169
O tym, jak byt rozumowy może nadawać ruch.	170
Wykazanie, że kiedy jest więcej ciał okrągłych niż jedno, byt pożądaný dobrowolnie powinien stać się inną rzeczą. Udowodnienie, że [ten jest] bytem pożądanym, który jest wspólny dla wszystkich i powinien być bytem koniecznym, że ich przyczyn jest więcej niż jedna	173
Badanie sposobu powstawania substancji rozumowej i duchowej oraz ciał pierwszych z bytu koniecznego	176
O istnieniu ciał podlegających powstawaniu i ginięciu i o tym, co podlega ruchowi prostoliniowemu	177
Badanie przyczyny braków i słabości, które są tam, gdzie zachodzi powstawanie i ginięcie	179

FIZYKA

Początek nauki niższej, czyli fizyki	185
O stanie ruchu i o przyrodzie	186
Rozpatrywanie tego: do której kategorii odnosi się ruch kołowy	188
Rozpatrywanie natury ruchu ze względu na ilość	188
Rozpatrywanie stanów ilości różnych rodzajów ruchu	189
Wprowadzenie do rozważań o miejscu	190
Dowód na to, że przestrzeń nie jest miejscem	191
Dowodzenie, że próżnia nie istnieje	193
Wykazanie, że w próżni nie ma ruchu	194
Naturalne dowody nieistnienia próżni	195
Wyniki rozważań na temat: co to jest miejsce?	196
Objaśnienie stanu ciepła naturalnego i nienaturalnego oraz zimna naturalnego i nienaturalnego	196
Określenie ilości prostych	197

Spis treści

Wykazanie, iż każde ciało ma naturalne miejsce i naturalną formę	199
Badanie miejsc ciał prostych i jedności świata cielesnego	199
Omówienie rozbieżności zdań na ten temat	201
Wykazanie absurdalności poprzednio omówionego twierdzenia	201
Wykazanie absurdalności drugiego twierdzenia	203
Wykazanie absurdalności trzeciej tezy	203
Uzupełnienie do objaśnień o wpływie ciała świecącego na inne, znajdujące się naprzeciw	205
Badanie wzajemnego przemieniania się czterech pierwiastków	206
Badanie formy czterech pierwiastków, różnic między nią a kategorią przypadłościową jakości	208
Słowo na temat mieszania	209
Badanie natury pierwiastków	211
Słowo o najwyraźniejszym działaniu nieba, jakie ono wywiera na suchość i wilgotność	212
O wytworach pochodzących z pary w powietrzu	213
O wytworach, które w powietrzu powstają z dymu	215
O stanie tworzenia się substancji mineralnych	216
Rozpatrywanie stanu duszy roślinnej	218
Rozpatrywanie stanu duszy zwierzęcej	219
Rozważania nad stanem dotyku, smaku, powonienia i słuchu	220
Wykazanie fałszywości poglądów starożytnych na temat widzenia	221
Objaśnienie nauki Arystotelesa o widzeniu	223
Badanie zmysłów wspólnych	225
O zmysłach wewnętrznych	225
Badanie stanu duszy i jej zdolności	227
Stan duszy ludzkiej	227
Objaśnienie stanu rozumu i form rozumowych	228
Stopnie rozumu	230
Dowody na to, że działanie rozumu nie dokonuje się przy udziale narządów cielesnych	231
Dowód na to, że odbiorcami rzeczy rozumowych nie są ciała	233
Uzupełnienie dowodu tezy o niezależności funkcji rozumu od narządów	236
Objaśnienie stanu nieśmiertelności duszy i pokazanie, która z jej władz jest nieśmiertelna	237
Słowo o rozumie czynnym	238

Spis treści

Przyczyna snu	240
Powody widzeń sennych i warunki ich prawidłowości	241
Objaśnienie przyczyny łączności duszy ludzkiej ze światem niewidzialnym	243
Przyczyna widzenia i postrzegania form nieistniejących przez zmysły	243
Źródła widzeń u proroków i świątobliwych mężów	244
Badanie stanu dusz silnych	245
Stan duszy świętej, którą mają prorocy	247
Skróty	248
Bibliografia	249
Przypisy	251